

KYBERNETICKÁ KRIMINALITA

TRESTNÍ SANKCE A KYBERNETICKÁ KRIMINALITA

MGR. RADIM VIČAR
UNIVERZITA OBRANY, FAKULTA EKONOMIKY A MANAGEMENTU
radim.vicar@unob.cz

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Projekt: ***Vzdělávání pro bezpečnostní systém státu***

(reg. č.: CZ.1.01/2.2.00/15.0070)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

K potřebě trestních sankcí

- Proč trestáme kybernetickou kriminalitu?
- Kvůli represí i prevenci, neboli quia peccatum est (protože bylo spácháno zlo) a současně ne peccetur (aby nebylo páčáno zlo).
- Zásada depenalizace – mimo stávajících trestních sankcí jsou koncipovány nové efektivnější alternativní sankce.
- V rámci revize trestních sazeb ve zvláštní části TZ došlo ke zvýšení, ale i snížení některých trestních sazeb.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Druhy trestních sankcí

- Účel trestních sankcí již není v novém trestním zákoníku vyjádřen.
- Nahrazen obecnými zásadami trestání v jednotlivých ustanovení o trestních sankcích.
- Zachován tzv. dualismus sankcí.
 - § 36 TZ
- Trestními sankcemi jsou:
 - tresty,
 - ochranná opatření.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Obecné ustanovení pro ukládání trestních sankcí

- zásada žádný trest bez zákona (nulla poena sine lege), zásada humánnosti trestů
- § 37 TZ
- Trestní sankce lze ukládat jen na základě trestního zákona.
- Pachateli nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce. Výkonem trestní sankce nesmí být ponížena lidská důstojnost.
- zásada přiměřenosti (adekvátnosti) trestu
- § 38 TZ
- zásada individualizace použitých trestů
- druh a i výměru ukládat s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem, včetně přitěžujících a polehčujících okolností
- § 39 TZ
- zásada personaly trestu
- vliv na pachatele, ne a na jeho okolí
- zásada účelnosti trestu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Polehčující okolnosti

- § 41 TZ, demonstrativní výčet
- Spáchání trestného činu:
- poprvé,
- v silném rozrušení, ze soucitu nebo z nedostatku životních zkušeností,
- pod tlakem závislosti nebo podřízenosti,
- pod vlivem hrozby nebo nátlaku,
- pod vlivem tíživých osobních nebo rodinných poměrů, které si sám nezpůsobil,
- ve věku blízkém věku mladistvých,
- odvraceje útok nebo jiné nebezpečí, aniž byly zcela splněny podmínky
- ale přičinil se o odstranění škodlivých následků trestného činu nebo dobrovolně nahradil způsobenou škodu,
- ale svůj trestný čin sám oznámil úřadům,
- ale nápomocen při objasňování své trestné činnosti nebo významně přispěl k objasnění trestného činu spáchaného jiným,
- upřímná lítost, řádný život.

Přitěžující okolnosti

- § 42 TZ, demonstrativní výčet
- Spáchání trestného činu:
 - s rozmyslem nebo po předchozím uvážení,
 - ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky,
 - surovým nebo trýznivým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem,
 - využívaje něčí nouze, tísně, bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti,
 - zneužitím svého zaměstnání, postavení nebo funkce,
 - vůči osobě podílející se na záchraně života a zdraví nebo na ochraně majetku,
 - ke škodě dítěte, osoby blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí,
 - za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události ...,
 - způsobil vyšší škodu nebo jiný větší škodlivý následek, získal vyšší prospěch, ve větším rozsahu, na více věcech nebo více osobách...,
 - více trestných činů,
 - jako organizátor, jako člen organizované skupiny nebo člen spolčení...

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Pojem úhrnného trestu

- trest za **sbíhající se trestné činy** (tzv. **jednočinný souběh**)
- **Jde jen o jeden skutek (čin), kterým pachatel naplňuje skutkovou podstatu více trestných činů.**
- § 43 odst. 1 TZ
- Dopustí-li se pachatel více trestných činů, uloží mu soud **úhrnný trest** podle ustanovení, které se vztahuje na trestný čin z nich **nejpřísněji trestný**.
- S ohledem na tradice trestání v ČR se vychází:
 - ze **zásady absorpční**,
 - za současného použití **zásady asperační (zostření)**.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Pojem úhrnného trestu

- trest za sbíhající se trestné činy (tzv. vícečinný souběh)
- Pachatel se dopustil více skutků (činů), které opakoval zpravidla v obdobné oblasti trestné činnosti.
- § 43 odst. 1 TZ
- Horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu, nesmí však ani po tomto zvýšení převyšovat 20 let (30 let u výjimečného trestu).
- Dolní hranicí úhrnného trestu je nejvyšší z různých trestních sazeb.

Pojem souhrnného trestu

- trest za sbíhající se trestné činy (tzv. vícečinný souběh)
- Ukládá v případě vícečinného souběhu, jestliže byl pachatel za část sbíhající se trestné činnosti již pravomocně odsouzen.
- Na rozdíl od úhrnného trestu tak vždy přichází v úvahu zvýšení horní hranice trestní sazby.
- Stávající platná úprava zde nedošla žádné další změny, stejně tak jako úprava upuštění od uložení souhrnného trestu (§ 44).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Upuštění od potrestání

- **Upustit od potrestání lze v případě:**
- § 46 odst. 1 TZ
 - pokud k nápravě pachatele přečinu není třeba uložení trestu a postačí projednání věci před soudem, pak je uložení trestu zbytečné a lze od něho upustit,
- § 46 odst. 2 TZ
 - tzv. nezpůsobilé přípravy nebo nezpůsobilého pokusu,
- § 47 TZ
 - pokud pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, pak ale současné uložení ochranného léčení.
- Dále pak možnost podmíněného upuštění od potrestání (§ 48 TZ).

Druhy trestů

- Systém trestů má s pomocí zásad přiměřenosti trestu, individualizace a personality ukládaného trestu vyměřit takový trest, který nejlépe dosáhne sledovaných cílů při plném zřeteli k povaze a závažnosti trestného činu, k osobě pachatele i možnostem jeho resocializace.

Druhy trestů

- § 52 TZ
- Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty
 - a) odnětí svobody,
 - b) domácí vězení,
 - c) obecně prospěšné práce,
 - d) propadnutí majetku,
 - e) peněžitý trest,
 - f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
 - g) zákaz činnosti,
 - h) zákaz pobytu,
 - i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
 - j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
 - k) ztrátu vojenské hodnosti,
 - l) vyhoštění.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Druhy trestů

- § 52 TZ
- **Trest odnětí svobody** je pojímán jako jeden druh trestu, který je možno uložit ve třech formách:
 - nepodmíněně,
 - ale i s podmíněným odkladem na stanovenou zkušební dobu (§ 81 TZ),
 - příp. i s vyslovením dohledu probačního úředníka (tzv. probace – § 84),
- za zvláštní typ trestu odnětí svobody je považován i výjimečný trest (§ 54).

Výjimečný trest

- § 54 TZ
- **Výjimečný trest:**
 - jednak trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let,
 - jednak trest odnětí svobody na doživotí.
- Výjimečný trest může být uložen **jen za zvlášť závažný zločin, u něhož to trestní zákon dovoluje.**

Ukládání více trestů

- Systém trestů vychází z možnosti kumulace jednotlivých trestů stanovených na spáchaný trestný čin TZ.
- Ovšem při uplatnění principu stanovícího, že tam, kde stačí sankce méně intenzivní, nesmí být uložena sankce intenzivnější.
- Jeho důsledkem je i stanovení neslučitelnosti některých druhů trestů.
- § 53 TZ
- Nelze uložit:
 - domácí vězení vedle odnětí svobody a obecně prospěšných prací,
 - obecně prospěšné práce vedle odnětí svobody,
 - peněžitý trest vedle propadnutí majetku,
 - zákaz pobytu vedle vyhoštění.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Ukládání a výkon jednotlivých trestů

- Další pozornost bude věnována zejména následujícím trestů, které lze podle TZ uložit:
- **odnětí svobody,**
- domácí vězení,
- obecně prospěšné práce,
- propadnutí majetku,
- peněžitý trest,
- **propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,**
- **zákaz činnosti,**
- zákaz pobytu,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti,
- vyhoštění.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Odnětí svobody

- univerzální druh trestu
- Je možné ho uložit za každý trestný čin (je buď jedinou, nebo alespoň jednou z alternativně stanovených sankcí) a kterémukoli dospělému pachateli.
- Zároveň je však druhem trestu nejpřísnějším (ukládán pouze v případě, že mírnějšími druhy trestu nelze dosáhnout účelu trestu).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Odnětí svobody

- Trestním zákoníkem byla zvýšena nejvyšší obecně přípustná hranice trestu odnětí svobody oproti předchozí právní úpravě (z 15 na 20 let), kterou nelze překročit při jeho ukládání, nejsou-li zároveň splněny podmínky pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody nebo pro uložení výjimečného trestu.

Odnětí svobody

- Úprava diferencovaného výkonu trestu odnětí svobody ve čtyřech základních typech věznic vychází z dřívější právní úpravy:
- s dohledem,
- s dozorem,
- s ostrahou,
- se zvýšenou ostrahou.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Odnětí svobody

- Nově možnost snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby též tehdy, jestliže odsuzuje pachatele, který napomohl zabránit trestnému činu, jenž jiný připravoval nebo se o něj pokusil, a to z důvodů prevence.
- Naopak přísnější postih recidivy za určitých zvlášť závažných okolností – u pachatele, který znovu spáchal zvlášť závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný zločin potrestán.

Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty

- i v předchozí úpravě
- § 70 TZ
- Cíl: zajišťovat a následně důsledně konfiskovat majetek, který je nástrojem, prostředkem nebo výnosem z trestné činnosti.
- Tímto trestem se postihují věci, ale i majetkové hodnoty (majetkové právo nebo jiná penězi ocenitelná hodnota, která není věcí, např. obchodního podílu, pohledávky apod.)
- Propadlá věc nebo jiná majetková hodnota připadá státu.

Zákaz činnosti

- Podmínky a ukládání trestů zákazu činnosti, zákazu pobytu, ztráty čestných titulů a vyznamenání a ztráty vojenské hodnosti se v praxi osvědčily a nebyl důvod k jejich zásadní změně.
- TZ přebírá tyto tresty do navrhovaného trestního zákoníku v podstatě beze změny, pouze s drobnými upřesněními.
- Zákaz činnosti – na jeden rok až deset let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností.
- § 73 – 74 TZ

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody

- soud může podmíněně odložit výkon trestu odnětí svobody nepřevyšujícího tři léta
- soud má důvodně za to, že k působení na pachatele, aby vedl řádný život, není třeba jeho výkonu
- zvažuje se osoba a poměry pachatele, jeho dosavadní život a prostředí, ve kterém žije a pracuje, okolnosti případu
- zkušební doba na jeden rok až pět let
- soud vysloví, že se osvědčil; jinak rozhodne, a to popřípadě již během zkušební doby, že se trest vykoná

Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

- § 88 TZ
- po výkonu poloviny trestu odnětí svobody může soud odsouzeného podmíněně propustit na svobodu
- u vyjmenovaných TČ až po výkonu dvou třetin uloženého trestu odnětí svobody
- u přečinu i před výkonem poloviny trestu
- u výjimečného trestu odnětí svobody na doživotí může být podmíněně propuštěna až po nejméně dvaceti letech
- zkušební doba na jeden rok až sedm let

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Zánik výkonu trestu

- **Promlčením výkonu trestu (§ 94 TZ)**
 - Uplynula-li delší doba od pravomocného odsouzení a uložení trestu a uložený trest nebyl vykonán, ztrácí postupně společnost zájem na výkonu tohoto trestu.
 - promlčecí doba pro výkon trestu je diferencovaná pro jednotlivé TČ (5, 10, 20, 30 let)
-
- **Vyloučení z promlčení (§ 95 TZ)**
 - Výkon trestu uloženého pro trestné činy uvedené v § 35 TZ se nepromlčuje.

Zahlazení odsouzení

- § 105 – 106 TZ
- **Účelem zahlazení odsouzení** je umožnit pachateli, aby při splnění určitých podmínek byly odstraněny nepříznivé důsledky jeho odsouzení, které přetrvávají i po výkonu trestu a které by mu mohly ztěžovat uplatnění v dalším životě + výchovný charakter.
- Samotným odpykáním některých trestů ještě nezanikají pro odsouzeného všechny důsledky spáchaného trestného činu (evidence trestů uvádí takové odsouzení v každém výpisu z rejstříku trestů, obtíže v dalším životě a může i podstatně ovlivnit proces jeho sociální integrace).

Zahlazení odsouzení

- Podmínka tzv. soudní bezúhonnosti je důležitým předpokladem k výkonu některých funkcí ve státním aparátu, ale i výkonu mnoha svobodných povolání nebo živností.
- Soud zahladí odsouzení, vedl-li odsouzený po výkonu nebo prominutí trestu anebo po promlčení jeho výkonu řádný život nepřetržitě po stanovenou dobu (1 rok až 15 let podle TČ).
- Bylo-li odsouzení zahlazeno, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Výkladová ustanovení TZ

- Výkladová ustanovení obsahují vysvětlení základních pojmů, které TZ používá jak v obecné, tak i ve zvláštní části, a které mají obecnější platnost, a proto jsou zařazeny do samostatné hlavy VIII v obecné části.
- § 110 a násl. TZ
- Trestní zákon = trestní zákoník + zákon o soudnictví ve věcech mládeže
- Trestný čin = čin soudně trestný + příprava + pokus + organizátorství + návod + pomoc
- Jednáním je i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel povinen ...

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY

Výkladová ustanovení TZ

- Pachatel = i spolupachatel a účastník, nevyplývá-li z jednotlivého ustanovení trestního zákona něco jiného
- nové ustanovení vykládající pojem duševní poruchy
- pojmy státem uložená nebo uznaná povinnost mlčenlivosti, osoba blízká a dítě jsou vykládány stejným způsobem
- pojem veřejného činitele je nahrazen pojmem úřední osoba
- pojmy organizovaná zločinecká skupina (dříve zločinné spolčení) a návyková látka jsou ve společných ustanoveních vykládány stejným způsobem
- nově definována veřejná listina
- nově vymezeny pojmy „obydlí“ a „spisy“
- pojem věci a jiné majetkové hodnoty je v zásadě vykládán stejným způsobem
- pojem věci a jiné majetkové hodnoty náležející pachateli
- hranice škody - § 138 TZ
- počítání času - § 139 TZ

Závěr

- Trestní sankce v trestním právu jsou zakotveny v trestním zákoníku a slouží k represí i prevenci trestné činnosti.
- Úlohou trestního práva v oblasti kybernetické kriminality je ochrana společnosti před těmito trestnými činy.
- Trest pro pachatele kybernetické kriminality by měl být uložen pouze na základě trestního zákoníku, který upravuje systém sankcí za trestné činy, druh a výměru by měla respektovat konkrétní okolnosti, včetně přitěžujících a polehčujících okolností.
- Při trestání kybernetické kriminality se uplatňují tresty zejména v podobě:
 - trestu odnětí svobody,
 - zákazu činnosti nebo
 - propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERZITA
OBRANY